

Nelikumīgs valsts atbalsts dārgi maksā

Mārtiņš Tarlaps,

Zvērinātu advokātu biroja *Raidla Lejiņš & Norcous* jurists

Pēdējo dažu nedēļu laikā Saeimas darba kārtībā bija iekļauti vismaz divi jautājumi, kuri radīja bažas par iespējamu nelikumīgu valsts atbalsta piešķiršanu – tika piedāvāts grozīt t.s. Privatizācijas pabeigšanas likumu, kā arī tika rosināti grozījumi Elektronisko mediju likumā Lattelecom monopolstāvokļa pagarināšanai ciparu TV apraides jomā. Neviens no abiem priekšlikumiem līdz balsošanai nenonāca (pirmo atsaucā tā iesniedzējas, bet otra izskatīšanu liedza Saeimas kārtības rullis). Diskusijas, ko publiskajā telpā radīja šie priekšlikumi, liecina, ka iesaistītās personas apzināti vai nezināšanas dēļ ignorē noteikumus, kas nosaka valsts atbalsta piešķiršanas procedūras un nelikumīga valsts atbalsta piešķiršanas sekas.

Izdzirdot vārdu savienojumu „valsts atbalsts”, vairums no mums iedomājas par valsts naudas piešķiršanu kādam uzņēmumam vai kādam noteiktam mērķim. Lielākajai daļai uzņēmēju prātā ienāks valsts vienreizējās garantijas vai garantiju (piemēram, eksporta) shēmas, bet lauksaimniecības nozarē strādājošie uzņēmēji valsts atbalstu asociēs ar dažādām subsīdijām lauksaimniekiem. Šīs asociācijas ir pilnīgi pareizas, tomēr valsts atbalsta jēdziens ir daudz plašāks.

Valsts atbalsta piešķiršana nenozīmē tikai un vienīgi naudas vai garantiju piešķiršanu. Valsts atbalsta piešķiršana var izpausties arī kādai personai vai personu grupai labvēlīga likuma pieņemšanā. Šajā gadījumā valsts naudu tieši nepiešķir, taču rada situāciju, kad atbalsta saņēmēji var izmantot ar likumu radītus apstākļus papildus ienākumu gūšanai, vai arī izdevumu samazināšanai.

Piemēram, gadījumā ar piedāvātajiem grozījumiem Privatizācijas pabeigšanas likumā tie privatizētāji, kuri vēl nebija paspējuši norēķināties par privatizētajiem nekustamā īpašuma objektiem, grozījumu pieņemšanas gadījumā iegūtu tiesības maksāt mazāku pirkuma maksu nekā paši iepriekš solījuši. Savukārt Lattelecom iegūtu tiesības uz garāku monopolstāvokļa termiņu nekā tas tika paredzēts iepriekš. Gan vienā, gan otrā gadījumā varam saskatīt valsts atbalstu raksturojošas pazīmes: izmantojot valsts līdzekļus, piešķirta palīdzība noteiktiem uzņēmumiem, kā rezultātā varētu tikt izkropļota konkurence un ietekmēta tirdzniecība starp dalībvalstīm.

Varētu likties, ka privatizācijas procesam un ciparu TV apraidei Latvijā nav nekāda sakara ar „tirdzniecību starp dalībvalstīm”. Taču šis kritērijs praksē tiek tulkots ļoti plaši un ir attiecināms arī uz tādiem uzņēmumiem, kuri, lai arī atbalsta piešķiršanas brīdī to nedara, tomēr nākotnē varētu iesaistīties tirdzniecībā starp dalībvalstīm. Turklāt citu dalībvalstu uzņēmējiem, kuri ar savu preci vai pakalpojumu vēlēties ienākt Latvijas tirgū, nelikumīga atbalsta piešķiršana vietējiem uzņēmumiem rada papildus šķēršļus.

Gan likumdevējam, gan tiem, kas cer uz likumdevēja labvēlību sev izdevīgu likumu pieņemšanā, būtu jāatceras – pietiek ar viena konkurenta sūdzību Eiropas Komisijai, lai par piešķirto valsts atbalstu tiktu uzsākta izmeklēšanas procedūra. Sliktākajā gadījumā tā var beigties ar pienākuma uzlikšanu nelikumīgā atbalsta saņēmējam atmaksāt visu, ko tas no valsts tieši vai netieši saņēmis, papildus samaksājot arī procentus.

Lai izvairītos no šādām nelabvēlīgām sekām, uzņēmējiem pašiem sevis dēļ vienmēr pirms valsts atbalsta saņemšanas būtu jāpārlicinās, ka šī atbalsta sniegšanai saņemta Eiropas Komisijas piekrišana. Savukārt valsts atbalsta piešķirējiem būtu jāatceras, ka pastāv īpaša procedūra, kādā iespējams panākt Eiropas Komisijas saskaņojumu ielānotajai atbalsta piešķiršanai. Šīs procedūras ievērošana konkurentus pasargās no negodīgas sāncensības, bet valsti un saņēmējus – no bargām sankcijām.